

Förslag till hur Stockholms stad ska förhålla sig till VA i koloniområdet Listudden samt förslag till innehåll i VA- policy för Stockholms Stads relation till koloniområden

***- Rapport från delprojekt inom ”Möjlighet att anordna avlopp inom
delar av Listuddens koloniområde”***

Mats Johansson & Anna Richert Stintzing

VERNA Ekologi AB

Föreliggande dokument är ett förslag till hur man inom Stockholms Stad kan arbeta vidare med VA-policy för koloniområden. Materialet är framtaget inom ramen för ett projekt med finansiering ur Stockholms Stads Miljömiljard, ägt av Skarpnäck Stadsdelsförvaltning. Detta material presenterades vid Koloniforum den 4 dec 2006, och togs upp på ett förvaltningsövergripande möte arrangerat av miljöförvaltningen i Stockholms Stad 15 dec 2006.

Stockholm, 2007-04-27
Anna Richert Stintzing

Innehållsförteckning

INNEHÅLLSFÖRTECKNING	2
INLEDNING	3
SYFTE OCH MÅLSÄTTNING	3
ERFARENHETER AV POLICYARBETE FÖR VA OCH KOLONIOMRÅDEN I ANDRA KOMMUNER	3
MALMÖ.....	3
GÖTEBORG.....	4
LINKÖPING.....	5
NORRKÖPING	5
STOCKHOLMS STADS STÄLLNINGSTAGANDEN OCH AKTIVITETER MED KOPPLING TILL VA I KOLONIOMRÅDEN	6
AVTAL MELLAN STOCKHOLMS STAD OCH KOLONIFÖRENINGARNA.....	6
KOLONIFORUM.....	6
EXEMPEL PÅ VA-FRÅGANS UTVECKLING I NÅGRA KOLONIOMRÅDEN I STOCKHOLMS STAD	7
Listudden	7
Riksby	8
SÅ HÄR FÖRHÅLLER SIG STADENS FÖRVALTNINGAR OCH BOLAG TILL VA I KOLONIOMRÅDEN IDAG	9
- MILJÖFÖRVALTNINGEN.....	9
- STOCKHOLM VATTEN	9
- STADSBYGGNADSKONTORET	10
- STADSDELSFÖRVALTNINGEN	10
- EXPLOATERINGSKONTORET	10
- RENHÅLLNINGSFÖRVALTNINGEN.....	10
RELATIONEN MELLAN KOLONISTER, KOLONIFÖRENINGAR, OCH STOCKHOLMS STADS OLIKA FÖRVALTNINGAR	11
DIALOG MELLAN FÖRVALTNINGAR OCH BOLAG INOM STOCKHOLMS STAD.....	13
FÖRSLAG TILL INNEHÅLL I POLICY FÖR STOCKHOLMS STADS OLIKA FÖRVALTNINGAR SKA FÖRHÅLLA SIG TILL VA I KOLONIOMRÅDEN	13
1. Bakgrund till policyn	13
2. Lagar och regler som styr VA i koloniområden.....	14
3. Ansvars- och rollfördelning inom Stockholms stad.....	14
4. Metodik för hur stadens förvaltningar ska arbeta med VA i koloniområden.....	14
5. Relation mellan koloniföreningarna och staden respektive koloniföreningarna och kolonisterna	15
FÖRSLAG TILL FORTSATT ARBETE MED ATT UTVECKLA FÖRSLAGET TILL VA-POLICY FÖR KOLONIOMRÅDEN	16
REKOMMENDATIONER TILL OLIKA AKTÖRER	16

Inledning

Denna rapport är en del av projektet "Möjlighet att anordna avlopp inom delar av Listuddens koloniområde" som pågått under 2006 och 2007 med Skarpnäcks Stadsdelsförvaltning som projektägare och med finansiering ur Stockholms Stads Miljömiljard. Representanter från Miljöförvaltningen i Stockholm, och Miljömiljardskansliet medverkade i projektets styrgrupp. Delprojektet om policy kom till i och med att man från projektledningens sida såg att ett förhållningssätt till VA-frågan i koloniområden behövde utvecklas i Stockholms Stad. Problematiken som hanteras i detta projekt är inte unikt för Listuddens koloniområde. Utbyggnad av små avlopp från kolonistugor pågår med största sannolikhet i koloniområden trots att det inte är tillåtet, och en fråga inför framtiden är hur detta skall hanteras i och med de ökade krav på avloppsrening, kretslopp samt miljömål som Naturvårdsverket och Stockholms Stad har satt upp. Frågan om VA-situationen kommer dessutom att bli aktuell inom de närmaste åren i och med att nya avtal skall skrivas mellan koloniföreningarna och Stockholms Stad år 2010.

Denna rapport är en del av ovan beskrivna projekt och ska fungera som underlag för Skarpnäcks stadsdelsförvaltnings arbete med VA-frågor i Listudden och andra koloniområden. Dessutom läggs en grund för en framtida dialog om hur VA-frågor ska hanteras inom Stockholms Stads förvaltningar och bolag.

Anledningen till att detta behöver behandlas i en policy är att koloniområden enligt avtal inte får ha enskilda avloppsanläggningar. Utvecklingen har dock gått förbi avtalen, och i många kolonistugor finns idag enkla avlopp för diskvatten, i vissa fall även duschar och toaletter. Miljöförvaltningen har godkänt enstaka slutna tankar för toalettavlopp på kolonilotter i Stockholm, t ex för handikappade. Denna situation finns i varierande grad i koloniområden i hela Stockholms stad.

Syfte och målsättning

Syfte med detta delprojekt är att ta fram underlag till arbetet med en gemensam VA-policy för Stockholms Stad, med inriktning på relationen mellan Stockholms Stads olika förvaltningar och koloniföreningarna och deras medlemmar.

Erfarenheter av policyarbete för VA och koloniområden i andra kommuner

Här presenteras i korta drag erfarenheter och ställningstaganden som gjorts vad gäller VA och koloniområden i några andra kommuner i landet.

Malmö

Malmö har ett ganska stort antal koloniområden vilka alla ligger antingen centralt eller i direkt anslutning till stadsbebyggelsen. Man har i stor utsträckning valt att ge kolonisterna möjlighet att ha WC i kolonistugan om man så önskar och då leda klosettvattnet till slutna tank. Alla kolonister har inte investerat i detta utan många har fortfarande enklare förmultnings- eller torrtoaletter med latrin som tas omhand av kommunens renhållningsförvaltning. BDT-vatten har man i hög grad låtit rena lokalt och sett som ett

mindre problem ur miljö - och hälsoskyddssynpunkt. Miljöförvaltningen har t ex inte krävt längre gående rening än slamavskiljare för BDT-vatten.

Vad som har hänt de senaste åren är att Malmös Renhållningsförvaltning höjer taxan för latrinomhändertagande och tömning av slutna tankar vilket medför höga kostnader för kolonisterna. Detta tillsammans med kolonisternas önskemål om att tillbringa allt mer tid på kolonistugorna leder till önskemål om att försörja området med kommunalt VA. Detta är rimligt då flera av områdena ligger i direkt anslutning till de kommunala VA-ledningarna.

Idag diskuteras anslutning till kommunalt VA för flera av koloniområdena. Den aktuella lösningen är att koloniföreningen bygger ett gemensamt ledningssystem och sedan gör en anslutning till det kommunala VA-nätet. Det största problemet man möter är hur man ska lösa finansieringen eftersom det är svårt att ta lån med enbart kolonistugan som säkerhet. I denna fråga pågår dialog utifrån situationen i ett pilotområde, Ärtholmen, mellan kolonisterna och Malmö stads olika förvaltningar. Ytterligare några områden har uttryckt intresse för kommunal uppkoppling.

Trenden där kolonistugorna allt mer närmar sig kommunal uppkoppling är tydlig, trots hinder i form av finansiering. Den direkta orsaken till denna förändring är att man från kommunens håll börjat med att ge tillstånd till först torrtoaletter och sedan WC kopplat till slutna tank i kolonistugorna. Vilka långsiktiga effekter på utvecklingen av koloniområden detta får är svårt att bedöma, men risken för omvandling av koloniområden till traditionella fritidsområden ökar ju högre VA-standarden är.

Göteborg¹

I Göteborg arbetar man från miljöförvaltningens sida med koloniområdena på samma sätt som med övriga små avlopp i kommunen. Det finns också sedan 1994 en förvaltningsövergripande grupp som bildades för samordning och diskussion om utbyggnad av det kommunala VA-nätet. Denna grupp träffas 1- 2 gånger per år och har också VA-frågor i koloniområden som sitt ansvarsområde. Sammanfattande är Kretsloppskontoret, dvs stadens planerings - och beställarorganisation för VA- och avfallsfrågor enligt beslut i kommunfullmäktige.

I Göteborg är man från kommunens sida generellt restriktiv till både individuella WC- och BDT-lösningar av olika slag i koloniområdena. Man har ännu inte sett hur handläggningen kommer påverkas av de nya allmänna rådens² tillkomst.

Ett exempel på hur frågan om vatten och avlopp har hanterats i Göteborg är Välenkolonin, ett område med ca 300 stugor. Området har gemensamma byggnader för toaletter, dusch och tvätt som är uppkopplade till kommunala VA-nätet sedan 1992-1994. Innan uppkopplingen till det kommunala nätet genomfördes hade man kranar för dricksvattnet i området, och latrintoaletter i vissa stugor. Föreningens stadgar medgav indragning av vattenkran på tomten samt installation av frystoalett eller kemtoalett. Miljöförvaltningen blev inkopplad när klagomål började dyka upp på allt gråvatten från tvätt som släpptes ut och orsakade störningar för boende. Miljöförvaltningen konstaterade att koloniområdet var att betrakta som en regelrätt fritidsbebyggelse. Stugorna har visserligen enkel sanitär utrustning, men används

¹ Personlig kommunikation med Björn Nilsson på Miljökontoret respektive David Jacobsson, Kretsloppskontoret Göteborgs stad

² Allmänna råd för små avloppsanläggningar, nya sedan augusti 2006.

som fritidshus under stora delar av sommarhalvåret. Spillvattenhanteringen bedömdes som bristfällig för området.

Miljöförvaltningen behövde inte driva frågan om anslutning till kommunalt vatten och avlopp då stor drivkraft fanns bland yngre medlemmar i koloniföreningen. Resultatet blev uppkoppling på det kommunala nätet för vatten och avlopp av gemensamma toaletter, dock med visst motstånd från äldre kolonister som tyckte att det blev för dyrt, vissa flyttade också. Man ordnade så att husen hade god standard, vilket innebär att de nu är utrustade med tvättstuga, duschar och vattentoaletter.

Linköping³

I Linköping finns fyra större områden med en gemensam koloniägarförening. Vatten finns enbart sommartid och får inte dras in i husen. Några miljöproblem eller sanitära problem har inte varit aktuella enligt miljökontorets tjänstemän. Därför finns inte heller någon egentlig policy utöver vad som står i områdesbestämmelserna för de fyra områdena. Om sådant skulle uppstå skulle man lyfta frågan i den förvaltningsövergripande grupp som finns etablerad i kommunen samt hantera ev. ansökningar om tillstånd som löpande enskilda ärenden utifrån Miljöbalken.

Norrköping⁴

I Norrköping finns två stora koloniområden, Skarptorp respektive Fyrby. Dessa har kommunalt VA till gemensamma toaletter. Vatten i området finns under sommartid vid tappkranar vilka inte är placerade direkt vid respektive kolonilotters tomtgräns vilket ofta är fallet i t ex Stockholm. Detta gör det svårare att dra in vatten i husen. Koloniområdena är inte aktuella att permanentas i någon egentlig grad och därför är inte VA-situationen särskilt akut. Tekniska kontoret i kommunen är ansvariga för avtal och kontakter med koloniföreningarna.

³ Personlig kommunikation med Janin Tekkeden, miljöinspektör Linköpings kommun

⁴ Personlig kommunikation, Brita Ehlert Norrköpings miljöförvaltning.

Stockholms stads ställningstaganden och aktiviteter med koppling till VA i koloniområden

I denna del presenteras hur olika delar av Stockholms stad idag arbetar med och förhåller sig till VA-frågorna i koloniområden. En generell iakttagelse är att aktiviteten är låg, VA-frågan är ännu inte på dagordningen hos flera av de centrala aktörerna.

Avtal mellan Stockholms Stad och koloniföreningarna

De nuvarande avtalen mellan Stockholms Stad och de flesta koloniföreningarna löper ut under år 2010. Dessa avtal tecknades 1985 i en helhetslösning som skulle omfatta samtliga av stadens koloniområden. Stockholms Stad kommer att skriva nya avtal med koloniföreningarna, som är organiserade i Föreningen Stor-Stockholms Koloniträdgårdar, FSSK. Detta arbete skall ligga färdigt år 2010, och om utkastet skall vara väl förankrade så bör de ligga färdiga under 2008 för remiss och bearbetning under 2009. Avloppsfrågan bör lyftas upp i de nya avtalen. Se nedan för mer information om nuvarande avtal och förslag till punkter att ta upp i de nya avtalen.

Koloniforum

Innan stadsdelsnämndsreformen genomfördes fanns i Stockholm ett unikt samverkansorgan mellan staden och koloniträdgårdsrörelsen, kallat Koloniträdgårdsrådet, som skapades redan år 1918. Efter att förvaltningen av koloniträdgårdsfrågorna lades ut på stadsdelarna initierade Stockholms Stads kommunfullmäktige ett nytt samverkansorgan som numera kallas Koloniforum. Forumet, som endast är ett rådgivande organ, sammanträder två gånger om året. Första mötet var i juni 2004. Enligt Kommunstyrelsens beslut 1 mars 2004:

Samrådsfrågor som bör tas upp i Koloniforum kan vara:

”Normalförslag till arrendavtal mellan stadsdelsnämnd och föreningen, upplåtelseid, arrendavgifter, medlemsavtal, normalstadgar, ordningsregler, hembuds- värderingsfrågor, bygglovfrågor, miljöfrågor.”

I koloniforum medverkar idag representanter från:

- Stadsledningskontoret (juridiska avdelningen),
- Miljöförvaltningen,
- Stadsbyggnadskontoret,
- Exploateringskontoret, samt
- Representanter för de stadsdelar som har koloniområden (Maria-Gamla Stan, Skarpnäck, Rinkeby).
- Föreningen Stor-Stockholms Koloniträdgårdar (FSSK) representerar kolonisternas intressen.

FSSK är en ideell sammanslutning för 79 koloniträdgårdsföreningar i Stor-Stockholmsområdet. FSSK:s medlemsföreningar är anslutna till Svenska Förbundet för Koloniträdgårdar och Fritidsbyar, kallat Koloniträdgårdsförbundet. FSSK utgör en region inom det riksomfattande Koloniträdgårdsförbundet. Aktörer som saknas, som på något sätt berörs av eller har ansvar för frågor kopplade till koloniträdgårdar är Trafikkontoret, avd Avfall, Stockholm Vatten samt Fastighetskontoret.

Juridiska avdelningen på Stadsledningskontoret (SLK) har haft Koloniforums uppdrag att göra en genomgång av olika aktörers ansvar för kolonifrågan, vilken har presenterats för

Koloniforumets medlemmar. En fråga skickades från SLK till de olika förvaltningarna, och svaren har sammanställts. Detta korta PM ger en bra överblick av förvaltningarnas egen syn på ansvaret för koloniorrådesverksamheten VA-frågorna berörs endast översiktligt.

Koloniforum kommer att bli ett viktigt sammanhang för dialog och diskussion om VA-frågorna i koloniorråden inför framtagandet av nya avtal mellan koloniföreningarna och Stockholms Stad.

Exempel på VA-frågans utveckling i några koloniorråden i Stockholms stad

Här beskrivs kortfattat hur VA-frågorna har hanterats och diskuterats i två koloniorråden.

Listudden

Listuddens koloniorråde i Skarpnäck är ett av Stockholms största, området består av 316 kolonilotter. Området bebyggdes i slutet av 1930-talet, och anledningen var att man flyttade ut kolonilottsområden från mer centrala delar av Stockholms Stad för att bygga bostäder. I koloniorrådet finns vatten framdraget till tomtgränserna för de enskilda lotterna. Kolonisterna betalar för vattnet genom avgiften till koloniföreningen, som i sin tur betalar Stockholm Vatten en reducerad taxa på grund av att man inte har avlopp. Vattnet är tillgängligt i en vattenpost, och när man går igenom området ser man att de flesta hus har dragit in en ledning i huset direkt från vattenposten.

En enkätstudie som genomfördes i maj 2006 inom ramen för projektet "Möjlighet att anordna avlopp inom delar av Listuddens koloniorråde" visade att 80% av de som svarade på enkäten (84%) har någon form av avlopp. 74% anger att det är viktigt för dem att ha indraget vatten. Stenkista är den vanligaste avloppslösningen, med 53% av de svarande. 16% har en enkel slang ut i backen eller till dike, 4% har slamavskiljare, 1% har slutna tank och 14% har angivit "annan lösning" vilket oftast innebär bevattning av buskar etc. En femtedel av de svarande anger att de är missnöjda eller mycket missnöjda med dagens avloppslösning, med hänvisning till att den är omodern, krånglig eller inte miljövänlig. Flera svar anger att de vill ha ett "riktigt" avlopp.

Miljöförvaltningen har givit tillstånd till fem toaletter i området, med uppsamling av avloppsvattnet i slutna tankar. Dessutom har tillstånd givits till en fekaliekompost för en enskild kolonilott. En enkät om avloppssituationen genomfördes i koloniorråden omkring sjön Flaten i miljöförvaltningens regi redan 1996, där det konstaterades att 83% hade indraget vatten och någon form av avlopp. Slutsatserna då var bl a att avloppen på de individuella kolonilotterna måste läggas igen, samt att kolonisterna ska använda de gemensamma toaletterna. Detta har inte följts upp.

Listudden ligger i direkt anslutning till Flatendiket, som rinner ut i en av Stockholms mest värdefulla badsjöar, Flaten. Det finns starka incitament att skydda miljön hos många av kolonisterna.

Framtiden för Listuddens koloniorråde beror till stor del på Stockholms Stads ställningstagande till koloniorrådenas framtid. Området ligger inom Flatens Naturreservat, vilket ger det ett skydd mot exploatering. Samtidigt växer Stockholm, och flertalet koloniorråden ligger på attraktiv mark för bostadsbyggande. När det gäller avloppsfrågan, så verkar det finnas en acceptans hos en majoritet av kolonisterna att använda gemensamma toaletter, så länge de är väl utformade och med miljövänliga lösningar. Det finns en oro över

situationen med otillåtna avlopp och många menar att det är viktigt att stugorna kan ha enkla avlopp för diskvatten och lättare hygien.

Riksby

Riksby och Iris Riksby koloniområden ligger i anslutning till Lillsjön i Bromma, en av Stockholms mest näringsrika sjöar med hög nivå på internbelastningen av näringsämnen. Områdena består av sammanlagt 194 kolonilotter. Riksby koloniförening har 134 kolonilotter, föreningshus med toalett, dusch och tvättmöjligheter. Toaletterna är anslutna till slutna tank. BDT-vatten från de fyra toalettusen är anslutna till en trekammarbrunn. Föreningen ligger inom detaljplanelagt område. Iris Riksby har 60 kolonilotter, föreningshus med toalett och dusch. Toaletterna och BDT-avloppet är anslutna till slutna tankar. Föreningen ligger utanför detaljplanen.

Två examensarbeten har nyligen genomförts vid Stockholms Universitet inom magisterkursen Miljö- och hälsoskydd, i samarbete med miljöförvaltningen och med handledning av koloniträdgårdsförbundet. Studenterna undersökte markanvändning, avloppssituation och juridiska aspekter. En enkätstudie med svarsfrekvens på 26% genomfördes.

Resultatet av enkätundersökningen visade att på Riksby koloniträdgård har 6 % dusch, 16 % torrtoalett och 3 % tvättar i stugan samt på Iris Riksby där 5.5% har dusch, 22 % torrtoalett och 5,5 % tvättar i stugan. Toaletten i gemensamhetsanläggningen används av 94 % på Riksby och 83 % på Iris Riksby. Inget av avloppen från de enskilda kolonistugorna hade vattentoalett inkopplad vilket betyder att det främst sker utsläpp av bad- disk- och tvättvatten, s.k. grävatten, från lotterna. På Riksby koloniförening gick detta avloppsvatten till stenkista (30 %), diskbalja som töms ut i trädgården (37 %) samt rör ut i marken (27 %) och de resterande är okända. På Iris Riksby gick avloppsvattnet från hälften av stugorna till en stenkista och hälften använde en diskbalja.

En slutsats från examensarbetena är att belastningen på Lillsjön från avloppen i koloniområdet troligen är låg, men att det inte går att säga exakt hur stor den är. En stor anledning till att åtgärda avloppen från de enskilda kolonistugorna skulle vara att styra upp den juridiska situationen, som idag inte är tillfredsställande. Rekommendationen till miljöförvaltningen från examensarbetet är att man anser att de lokala utsläppen av BDT-vatten inte ska ses som tillräckligt allvarliga i ett miljöperspektiv för att krav på ytterligare försiktighetsmått är motiverade från miljöförvaltningens sida.

Så här förhåller sig stadens förvaltningar och bolag till VA i koloniområden idag

Här presenteras en bild av hur stadens förvaltningar förhåller sig till VA i kolonioråden idag. Denna bild utgår i hög grad från situationen i Listuddens koloniområde vilken beskrivits ovan. Det bör noteras att det som återges här inte nödvändigtvis är förvaltningarnas uttalade policy eller ställningstaganden av nämnder/styrelser, chefstjänstemän eller motsvarande, eftersom det i hög grad saknas policydokument eller generella ställningstaganden för VA i koloniområden. Inför ett kommande arbete med att utveckla en bredare förankrad VA-policy för koloniområden så kommer denna bild behöva verifieras och utvecklas. Detta har det inte funnits resurser att göra inom ramen för detta avgränsade delprojekt.

- Miljöförvaltningen

Har tidigare gett tillstånd till enstaka avloppsanläggningar (en sluten tank samt en infiltrationsanläggning för BDT-vatten) i Listuddens koloniområde. Tjänstemännen ser detta som tillstånd som man inte avser att ge i framtiden. Tidigare inventeringar har visat på brister och behov av att titta närmare på avloppssituationen men det har inte prioriterats. Inventering har genomförts med utgångspunkt i att sjön Flaten är känslig för övergödning och att man aktivt sökt identifiera utsläppskällor i dess tillrinningsområde. Miljöförvaltningen bedriver idag ingen egentlig tillsyn vad gäller VA i Listuddens koloniområde eller andra koloniområden i Stockholm.

De nya nationella riktlinjerna för små avloppsanläggningar⁵ ställer höga krav på verksamhetsutövaren, i detta fall koloniträdgårdsföreningen. Det är ännu inte klart hur miljöförvaltningen ska tillämpa dessa allmänna råd i sitt tillsyns- och tillståndsarbete och särskilt inte hur man kan komma att ställa sig till lokala avloppslösningar i Listuddens och andra koloniområden. Miljöförvaltningen har haft en kontinuerlig dialog med alla inblandade parter i Listuddenprojektet, och medverkar i projektets styrgrupp. I ett längre perspektiv ser man det inte som önskvärt att det i stadens koloniområden successivt byggs ett stort antal små lokala avloppsanläggningar vilka ska blir tillstånds- och tillsynsärenden enligt Miljöbalken eftersom detta skapar ett ökat behov av handläggning.

Miljöförvaltningen har aktivt tagit kontakt och försökt etablera dialog med övriga berörda förvaltningar för att lyfta VA-frågans betydelse för planeringen av dessa områden. Under dec 2006 genomfördes ett förvaltningsövergripande möte för tjänstemän om VA-frågans betydelse för koloniområdenas utveckling och miljöpåverkan. Ett annat forum där vattenrelaterade frågor diskuteras är Stockholms stads vattenprogram som koordineras av Stockholms Stad.

- Stockholm Vatten

Sommarvatten tillhandahålls idag till Listuddens och de flesta andra koloniområden av Stockholm Vatten. Utöver detta har man ingen direkt relation till koloniområdena. Vid direkt fråga i samband med den genomgång av möjliga VA-lösningar för Listudden uttalade tjänstemän på Stockholm Vatten att man inte såg det som särskilt intressant att bygga ut kommunalt VA till och inom Listuddens (och andra koloniområden). Om kommunal anslutning skulle bli aktuell skulle det enda realistiska alternativet vara genom att

⁵ Allmänna råd för små avloppsanläggningar, NV 2006:7

koloniförening eller Exploateringskontoret byggde en gemensamhetsanläggning för framledning av avloppsvatten till en gemensam anslutningspunkt som tillhandahålls av Stockholm Vatten.

Stockholm Vatten är intresserade av att få vara med i dialog med andra förvaltningar och aktörer i tidiga skeden. Dels för att kunna bidra med sina synpunkter och sin expertis men också för att kunna ta in ev. områden aktuella för anslutning så tidigt som möjligt i sin planering. Stockholm Vatten är också med i arbetet med stadens Vattenprogram.

- Stadsbyggnadskontoret

Det finns kontaktpersoner för kolonifrågor på Stadsbyggnadskontoret. Koloniområden är oftast reglerade i detaljplaner, för Listuddens del är denna plan antagen 1964. Både ägar- och ansvarsförhållanden har förändrats under dessa år. En konsekvens är att flera regler och krav från stadens sida har stoppats in i avtalet med koloniföreningarna för att sedan föras vidare mot de enskilda kolonisterna. Hur väl kolonisterna följer de regler och riktlinjer som stipulerats varierar mellan olika koloniområden idag.

- Stadsdelsförvaltningarna

Stadsdelsförvaltningen är den del av staden som i första hand berörs av och har direkt kontakt med koloniföreningarna och kolonisterna. I samband med stadsdelsreformen lades ansvaret för förvaltning av koloniområdena ut på stadsdelsförvaltningarna, och dessa har oftast vidare lagt ut ansvaret på den tekniska chefen eller motsvarande. Skarpnäcks SDF har axlat ett ansvar för att driva utvecklingen framåt i och med Listuddenprojektet.

- Exploateringskontoret

Exploateringskontoret ansvarar för planering och anläggning av nya koloniområden inom kommungränsen samt investeringar i anslutning till genomförandet. Kontoret är representant för markägaren, dvs Stockholms Stad, men det praktiska ansvaret för förvaltningen av koloniområden är lagt på stadsdelsförvaltningen.

- Trafikkontoret, avdelning Avfall

Trafikkontoret, avdelning Avfall, är utöver sophämtning också ansvarig för hämtning av latrinkärl från samt tömning av de slutna tankar som finns för de gemensamma toalettusen. Att tömma de slutna tankarna är inget som ifrågasätts, men signaler kommer att man på sikt vill minska hämtningen av latrin då denna är svår ur arbetsmiljösynpunkt. Trafikkontoret har framhållit detta i samband med referensgruppsmöte i Listudden-projektet. Att helt ta bort latrintömningen är inte möjligt då latrin är ett hushållsavfall. Man kan emellertid använda taxesättningen för att styra mot önskade lösningar.

Relationen mellan kolonister, koloniföreningar, och Stockholms stads olika förvaltningar

Det finns idag avtal mellan koloniträdgårdsföreningen och Stockholms Stad samt mellan kolonisten och koloniträdgårdsföreningen. Det senare avtalet följer det av staden godkända formuläret för avtal mellan föreningen och medlemmen och som tillhandahålls av FSSK.

Avtal mellan Stockholms Stad, genom fastighetsnämnden, och Listuddens koloniförening skrevs på den 22 september 1970. Det nuvarande avtalet gäller från 1 oktober 1985 och 25 år framåt, dvs till 2010. I § 1 anges att kommunen upplåter mark till föreningen som endast får användas för koloniträdgårdsverksamhet. Paragrafer med relevans för ansvarsförhållanden och avloppssituationen är t ex

§4 Föreningen skall vara ansluten till Föreningen Stor-Stockholms Koloniträdgårdar.

§5 Kommunen förbehåller sig rätt till kontroll och tillsyn över byggnadsverksamheten och trädgårdsodlingen.

§6 Föreningen förbinder sig att:

- a) ombesörja och bekosta underhållet av samtliga inom området för koloniträdgårdsverksamhetens direkta behov anlagda ledningar och samtliga uppförda byggnader och anläggningar samt fondera erforderliga medel för underhåll,
- b) svara för latrin- och sophämtning samt erforderlig renhållning
- c) erlägga avgift enligt gällande taxa för förbrukat vatten, ...

i) tillse att de på lotterna befintliga stugorna endast används som fritidsbostad under tiden 1 april -30 september samt under tiden 1 oktober – 31 mars endast sporadiskt.

m) ej tillåta privata avlopps- eller vattenledningar av vad slag det vara må utan att kommunen lämnat tillstånd i varje särskilt fall,

§9 Föreningen skall upplåta kolonilotterna till föreningens medlemmar enligt av kommunen godkänt formulär till arrendekontrakt.

Avtalet mellan koloniträdgårdsföreningen och den enskilda kolonisten skrivs på av nya medlemmar då de köper sina stugor. All överlåtelse av kolonistugor sker i enlighet med gällande avtal där ett särskilt hembud tillämpas. Det innebär att särskilda värderingsregler kan upprätthållas. Värderingsmodellen har utarbetats av staden tillsammans med FSSK och innebär att ingen marknadsprissättning kan råda, hänsyn tas endast till utvecklingen av byggnadskostnadsindex.

Listuddens koloniförening använder mallen för avtal mellan föreningen och den enskilda kolonisten som framtagits av FSSK. I detta avtal finns ingen paragraf som reglerar vatten och avlopp. Detta innebär att föreningen inte har säkerställt att den enskilda kolonisten bidrar till att uppfylla koloniföreningens avtal med Stockholms Stad. Den enda paragraf man skulle kunna använda från föreningens sida i detta sammanhang är §6, fjärde stycket, "Medlemmen är skyldig att följa föreningens av Stockholms Stad godkända stadgar och ordningsregler." Men i stadgarna för Listuddens koloniförening finns inte heller angivet att vatten och avlopp inte får dras in i de enskilda stugorna. En tydligare skrivning i avtalstexten skulle uppmärksamma föreningarna på vikten av att kontrollera dessa förhållanden bättre. Det torde även vara nödvändigt att stadens samtliga förvaltningar och myndigheter uppträder enhetligt vad avser byggnadsfrågor och tillståndsgivning så att inga tveksamheter kan råda om vad som faktiskt är tillåtet.

Ett verktyg som används av koloniträdgårdsföreningen för att tillse att kolonilotterna sköts är den årliga inspektionsrundan, en form av egenkontroll inom koloniföreningen. Då inspekteras häckarnas höjd, förekomsten av ogräs, gräsklippning etc, från utanför kolonilotten. I den årliga inspektionen ingår även att påtala byggnadstekniska felaktigheter eller brister. Enligt gällande avtal mellan föreningen och medlemmen har föreningen rätt att begära upplysningar och tillfälle till besiktning av kolonilotten inklusive byggnader på kolonilotten. (§8)

Dialog mellan förvaltningar och bolag inom Stockholms stad

Frågan om vatten och avlopp i koloniområden är i sin karaktär förvaltningsövergripande med många aktörer inblandade. Inför skrivandet av nya avtal behövs ett grundligt arbete vad gäller VA-frågan där alla aktörer inom staden ges möjlighet att bidra.

Skarpnäcks stadsdelsförvaltning har i och med detta projekt tagit ett första steg genom en rapport från Listuddenprojektet samt en diskussion av resultaten på Koloniforum på senhösten 2006. Ett tjänsteutlåtande kommer troligtvis att lämnas till nämnden med förslag till fortsatta aktiviteter.

Miljöförvaltningen har haft ett förvaltningsövergripande möte om VA-frågor i koloniområden under vintern 2006.

Dessa båda processer kan ge inspiration till en första bred diskussion om VA i koloniområden ur vilken det fortsatta arbetet med VA-policy och ställningstaganden kan växa vidare. Stockholms Stads vattenprogram är en organisation upparbetad inom staden där även dessa frågor kan hanteras.

Det vore i förlängningen önskvärt om det liksom i Göteborg och på några andra ställen i landet fanns en förvaltningsövergripande grupp av tjänstemän vilka har ett politiskt uppdrag att koordinera framförallt VA-frågor i koloniområden men kanske också ha i uppgift att titta på andra liknande områden där VA-frågan inte är löst på ett långsiktigt hållbart sätt. Detta saknas idag inom Stockholms stad.

Förslag till innehåll i policy för Stockholms stads olika förvaltningar ska förhålla sig till VA i koloniområden

Här presenteras ett förslag till innehåll i en policy för hur Skarpnäcks stadsdelsförvaltning samt andra förvaltningar och bolag i Stockholm ska förhålla sig till VA i koloniområden. De beskrivningar och ställningstaganden som ska finnas med behöver diskuteras mellan stadens olika berörda aktörer och finns därför inte uttalade i detta dokument. För att inte föregå den interna dialogen har vi valt att inte föreslå konkreta texter eller formuleringar här.

1. Bakgrund till policyn

Denna del ska introducera läsaren och lyfta de viktigaste frågorna.

- Kortfattad introduktion om antalet koloniområden och VA-situationen för dessa. Ev. referenser till andra dokument som beskriver VA-situationen samt till andra policies inom Stockholms Stad som bör samordnas.
- Hur policyn tagits fram och vilken status dokumentet har. Referenser till andra relevanta styrdokument.
- Policyns användningsområde - vem och vilka ska använda den och till vilka målgrupper avser man sprida den
- Utgångspunkter för Stockholms stads arbete med koloniområden nu och i framtiden

2. Lagar och regler som styr VA i koloniområden

I denna del presenteras kortfattat de direkta kopplingarna mellan relevanta regler och styrande lagstiftning. Ett underlag har redan tagits fram av SLK till Koloniforums diskussioner. Detta behöver kompletteras. De lagar och regler som i första hand bör beskrivas är

- Miljöbalken
- PBL
- Renhållningsordningen
- VA-lagen

Till detta kan också fogas de avtal som tecknas mellan parterna och hur dessa är gällande enligt Jordabalken.

3. Ansvars- och rollfördelning inom Stockholms stad

Här beskrivs de olika aktörer inom staden vilka berörs av eller har ansvar för arbetet. I första hand deras övergripande roll i staden och sedan hur de specifikt ansvarar för, berörs av eller har möjlighet att påverka VA-frågan i koloniområden. De förvaltningar och bolag som bör beskrivas är:

- Miljöförvaltningen
- Stadsbyggnadskontoret
- Stadsdelsförvaltningarna
- Fastighetskontoret
- Exploateringskontoret
- Stockholm Vatten
- Trafikkontoret, avdelning Avfall

Utifrån detta kan sedan preciseras vilka roller och vilket ansvar respektive förvaltning och bolag ska ha. En utgångspunkt blir den genomgång som redan gjorts på uppdrag av Koloniforum, men som behöver kompletteras och uppdateras.

4. Metodik för hur stadens förvaltningar ska arbeta med VA i koloniområden

Här presenteras hur förvaltningar och bolag ska organisera sig och hur man valt att arbeta för att lösa och åtgärda VA-relaterade frågor i koloniområden. Denna del av policyn bör dels innehålla en mer detaljerad beskrivning av hur stadens olika delar ska agera gentemot, samt hur ärenden och frågor som aktualiseras ska beredas och kommuniceras mellan de inblandade aktörerna. Vidare behöver det finnas en tydligt uttalad planering för arbetet med VA i koloniområden där man utifrån en genomgång av kommunens koloniområdens status beskriver huruvida åtgärder är prioriterade eller inte och hur man ska agera relativt varje specifikt område.

Några utgångspunkter som är viktiga för ett sådant arbete är bl a att koppla VA-frågan till diskussioner om utvecklingen av koloniområdena eller andra planeringsfrågor. Vidare bör man inte behandla varje koloniområde likadant då förutsättningarna för t ex olika VA-lösningar på många sätt varierar.

Avslutningsvis är det viktigt att de strategier och arbetssätt som gemensamt tas fram verkligen får diskuteras i ett förvaltningsövergripande sammanhang och att de olika delarna av staden samordnar sina aktiviteter. Annars riskerar stadens förvaltningar att suboptimera och t.o.m arbeta kontraproduktivt samtidigt som de ideellt arbetande föreningensföreträdarna bOLLAS mellan olika förvaltningars och myndigheters handläggare.

5. Relation mellan koloniföreningarna och staden respektive koloniföreningarna och kolonisterna

Här ges en beskrivning av stadens relation till koloniföreningarna både ur ett generellt och ur ett VA-inriktat perspektiv. Detta kan utgå från material som lämnas i denna delrapport och ev. byggas på där så är önskvärt.

I denna del bör konkretiseras vilka krav som ställs/planerar att ställas på kolonisterna respektive vilka konkreta krav som koloniföreningarna och kolonisterna kan och får ställa på staden. Detta finns med i policyförslaget för att tydliggöra att det finns en ömsesidighet i relationen mellan kolonisterna och stadens olika delar.

Förslag till fortsatt arbete med att utveckla förslaget till VA-policy för koloniområden

Följande aktiviteter inom ramen för projektet "Möjlighet att anordna avlopp inom delar av Listuddens koloniområde" rekommenderas för att driva utvecklingen av en gemensam VA-policy för Stockholms Stad:

- Föreliggande rapport med förslag till innehåll för VA-policy remissas i sin slutversion till Koloniforum i syfte att förankra frågan och förbereda deras diskussioner inför avtalsskrivande 2010.
- Skarpnäcks SDF skickar ett tjänsteutlåtande till sin nämnd med rekommendation att frågan lyfts i kommunstyrelsen med slutsatser från Listuddenprojektet som helhet och i detta ger förslag till fortsatt arbete på central nivå i staden. En anledning till att lyfta frågan är att Stockholms Stads Vattenprogram anger att man skall "upprätta ett för staden gemensamt ställningstagande till avlopp i koloniområden, omvandlingsområden - och fritidsområden"

Rekommendationer till olika aktörer

Inom ramen för projektet "Möjlighet att anordna avlopp inom delar av Listuddens koloniområde" har olika strategier för hantering av avloppsfrågan diskuterats. En väg som framstod som rimlig och intressant mot bakgrund av svaren i den enkät som genomfördes var att arbeta vidare med enklare avloppslösningar för diskvatten och enklare hygien i de enskilda stugorna. Parallellt skulle ett arbete pågå med de gemensamma toaletterna, där lösningar för lokal behandling av duschavloppsvatten, samt för utbyte av latrintunnor mot urinsorterande toaletter med fekaliekompost ordnas. På så sätt bevarar man koloniområdets karaktär av koloniområde, samtidigt som man tillgodoser behov som en majoritet av kolonisterna har uttryckt, dvs att få tillgång till vatten för matlagning och enklare hygien inne i kolonistugorna.

Skarpnäcks stadsdelsförvaltning bör

- Följa arbetet med alternativ för rening av diskvatten/gråvatten från de enskilda kolonilotterna i Listuddens koloniområde i dialog med miljöförvaltningen och de boende. Detta etablerar ett gott exempel inom Stockholmsområdet.
- Fortsätta arbetet med förvaltningsövergripande styrdokument och samordning inom staden.

Miljöförvaltningen bör

- klargöra ställningstaganden om vilken teknik man är beredd att tillåta för avloppslösningar i koloniområden, om den är anmälnings- eller tillståndspliktig samt kostnader och administrativ hantering med koppling till denna.
- fortsätta arbete med att etablera ett förvaltningsövergripande arbete mellan aktörer i Stockholms Stad. I detta arbete är det viktigt att försöka lyfta fram de fördelar och effektiviseringsvinster som en samordning och tidig dialog kommer innebära för arbete med koloniområden i Stockholms stad.
- Om miljöförvaltningen överväger att tillåta indragning av vatten i kolonistugor samt enklare diskvattenavlopp bör det anges särskilt utrymme i underlagsarbetet till avtalen för förankring av frågan och framtagande av underlagsdokument som stärker implementeringen av denna punkt i avtalet.

Stadsbyggnadskontoret och Exploateringskontoret bör

- förtydliga sina ställningstaganden kring koloniområdenas utveckling. Detta kommer sedan bli randvillkor/förutsättningar för diskussion kring vilka typer av VA-lösningar som kan komma att bli aktuella i stadens koloniområden.

Stockholms Stads ansvariga för kolonifrågor bör

- se till att i de nya avtalen ställa rimliga krav på kolonisterna, samt att i samförstånd med inblandade aktörer hantera frågan om de idag otillåtna avloppen i en stor del av stadens koloniområden.

Listuddens koloniträdgårdsförening bör

- se till att det blir inskrivet i stadgarna att föreningen skall följa upp de enskilda kolonisternas vatten- och avloppssituation. Förslag: Föreningen lägger till en inspektion av avloppen på den lista som idag finns för inspektion av kolonilotterna.

FSSK bör

- tillsammans med staden, via Koloniforum, se över formulären för avtal mellan förening och medlem och införa en paragraf som reglerar vatten- och avloppsfrågan.